

ביוגרפיה של יוסף מקובסקי (כפי שהוא כתב)

אני יוסף מקובסקי נולדתי ב-1920. אחי יעקב ואני נולדנו בביאליסטוק ברחוב נובי סביאט 25 (Nowy Swiat 25), שהיתה אחד ברחובות המרכזיים והצטלבה עם רחוב ליפובה.

בית שלנו היה מעץ ועוד הית בבית חור בחלון כתוצאה מכדור שירו הבולשביקים.

שם אמי היה חוה מבית סידלצקי (Siedlecki) ושמו של אבי היה הירש. אבי נולד בביאליסטוק ואמי בעיירה קטנה זלבה (נמצאת בצפון מזרח פולין קרוב לגבול עם ביאלורוס וליטה). היתה לנו גם אחות גדולה ושמה שרה.

אני זוכר טוב את הדירה שלנו ברחוב וורשבסקה 53 מול הכנסייה הגרמנית (עכשיו קתולית) בשם וויצ'ך (Wojciech) הקדוש.

ברחוב שלנו גרה אוכלוסייה יהודית ופולנית. זה היה פרט מאד חשוב, כי אחרי שהגרמנים נכנסו לביאליסטוק ביוני 1941 הם לא ניסו לחפש ברחוב זה יהודים. אותנו עצרו כאשר הלכנו לעבודה לטחנת הקמח במזובייצקה 39 (Mazowiecka). למזלנו היה לנו אישור שאנחנו אנשי מקצוע ושמנהל הטחנה (טחנת הקמח בה עבדנו) צריך אותנו.

יהודים שנתפסו ונעצרו הובאו לפיטראשה (Pietrasze) ושם היו יורים בהם.

אני רוצה לדבר לא רק על עצמי אלא גם על אחי כי רב הזמן היינו ביחד. הוא היה שייך לארגון הצעירים הציוניים שנמצא ברחוב נובי סביאט (Nowy Swiat) מספר 24. מגיל צעיר הוא היה שייך לארגון זה עוד מבית הספר היסודי. ארגון זה היה מכין לנסיעה לפלשתינה.

תקופת הסובייטים בביאליסטוק עברה בלי אירועים מיוחדים.

ב-23.6.1941 אימא העירה את שנינו והודיעה שפרצה מלחמה ושעלינו לברוח. "אנחנו הזקנים" אמרה אמא נשאר כאן. הורי היו אז בני 50. היום אני יודע שזה לא גיל זקן. אחי ואני יצאנו בדרך לוולקוביסק (Wolkowysk), עברנו על יד טנקים פגועים ונטושים וכל הזמן טסו מעלינו מטוסים גרמניים. את המטוסים הסובייטיים לא ראינו בכלל. אחרי זמן מה קפצנו על משאית ואז באותו רגע צעק אחי: מטוסים! מטוסים! קפצנו שנינו הוא שמאלה ואני ימינה. במרחק מה היו פסי רכבת שהמטוסים מיד הפציצו. המשאית אף היא התלקחה. המטוסים היו כל כך נמוך שהיה נדמה לי שאני יכול לתפוס אותם בידיים. מצאתי את אחי הוא לא נפגע והחלטנו לחזור הביתה לביאליסטוק.

כעבור מספר חודשים לאחר שובנו נכנסנו כולנו לגטו. התגוררנו אצל דודה ברחוב קופיצקה (Kupiecka) 39, דרך החצר ניתן היה לעבור לרחוב ביאלוסטוצ'נסקה וגם ללודסקה. הבתים האלה ברחובות אינם קיימים, כולנו נעלמו יחד עם תושביהם.

אנחנו עבדנו מחוץ לגטו במקומות שונים על מנת להרוויח קצת ולהביא אוכל הביתה. לקחו אותנו לעבוד ב-ז'וורקי (Zwirki) ובויגורה (Wigura) לבניית אורוות סוסים. שם בביה"ס לשעבר מספר 1 היו עכשיו שוטרים במדים חומים (בנדיטים). גרמני ששמר עלינו היה בן אדם הגון ונחמד ואמר לנו: תעבדו לאט ואם לא יתנו לכם לאכול אז אל תעבדו בכלל. במשך מספר שבועות היה לנו שקט ודי הרבה אוכל ממטבח גרמני.

הכי הרבה אהבנו לעבוד בטחנת קמח. עד היום אני נזכר באהבה בעובדים שם. היה אחד ברונק (Bronek). בהיותו אפילו שיכור אמר לי: אני יודע שהיית קומוניסט אבל אני לא אסגיר אותך אתה בן אדם הגון. כשגנבת קמח, תמיד אחד מהפולנים שמר והיה מוכן להזהיר אם פתאום היה מגיע גרמני. לפולנים היה יותר קל לגנוב. קודם כל היו יותר קרובים לביתם וגם לא בדקו אותם לעיתים כה קרובות כמו שבדקו את היהודים. אימא תפרה לי כמה שקיות קטנות שהייתי קושר אותם על הבטן וכך מסביב לבטן היה פס של שקיות מלאות קמח. לא הייתה דרך אחרת לשרוד.

אחי כבר היה פעיל גם בארגון מחתרת ציוני. הם היו גונבים לעיתים קרובות נשק והצליחו להעביר אותו מחוץ לגטו. המומחיות שלו הייתה ביצירת כתות של רובים היה להם חדר סודי ברחוב נובי סביאט (Nowy Swiat).

החל מ-1 בנובמבר 1942 כבר לא יצאנו מחוץ לגטו. עבדנו בבית חרושת לייצור רהיטים על שם אוסקר סטפן (Oscar Stefen) ברחוב קופיצקה (Kupiecka) בין יורוביצקה והגשר מעל נהר ביאלקה. כולם מאד קנאו בנו שיש לנו מקצוע כל כך טוב (נגרים). המנהלים שרחמו על אנשים היו מקבלים לבית החרושת יותר אנשים ממה שהיו צריכים. כל נגר טוב ומקצועי היו לו איזה 20 עוזרים. אני הייתי נותן להם נייר זכויות על מנת שילטשו את העץ.

באקציה הראשונה בגטו ב-5 בפברואר 1943 כל אלה שעבדו בבית חרושת לא נלקחו. הגרמנים השאירו את כולנו במנוחה לעבוד. אחי החליט אחרי האקציה ללכת ליער לפרטיזנים. אני נשאיתי עם הורים ואחותי. הייתי חייב להישאר. אבי היה הולך קודם לעבוד על הכבישים שם הגרמנים הרגו אנשים בלי להתחשב. אבי היה לגמרי שבור ומדוכא והייתי צריך לעזור לו ולאמי.

שוב עבדתי בשתי טחנות: קמח ברחוב מזוביצקה (Mazowiecka) וזה שעסק בייצור גרעינים לדייסות ברחוב קוסצ'לנה (Koscielna). בזה האחרון היה מנהל פולני שהכיר אותי וידע שאני לוקח הביתה גרעינים.

אחי חזר לתקופה קצרה לגטו מיערות סופראסל (Suprasl) על מנת לדווח מה קורה, לגייס עוד מספר אנשים, לקחת מזון, ומכשירים על מנת לבנות בונקרים. הוא לא נכנס הביתה כי פחד משכנים. אחר כך מאד הצטער כי זו הייתה הפעם האחרונה שיוכל היה לראות את ההורים ואחות שרה. הוא מיד חזר ליער, הייתה לו התמצאות מאד טובה בשטח, ממש נולד גשש. מפקדם אז היה סוכצ'בסקי (Suchaczewski) שמוצאו היה ממרכז פולין.

גם אני הייתי שייך לארגון אבל מאד אפוליטי. היו בארגון שלנו אנשים שרצו ללכת ליער והיו כאלה שהיו בעד להישאר בגטו ולהילחם ולמות בגאווה ובכבוד.

ב-16.8.1943 הגרמנים הקיפו את הגטו. זה היה תאריך חיסול הגטו. אני מיד רצתי מרחוב קופיצקה (Kupiecka) לרחוב צ'פלה 1 (Ciepła) ששם החלטנו כולנו להיפגש. היו לנו מספר לא גדול של רימונים, היו גם כמה חברה מארגונים אחרים להם היו רובים. התחילו יריות. הגרמנים הקיפו אותנו. איך שהוא הצלחתי להגיע ליורוביצקה 26 (Jurowiecka 26). ברחוב זה הגרמנים כבר החלו לאסוף אנשים על מנת להוביל אותם לביאלוסטוק מאחורי פסי רכבת. היה שם שטח חקלאי ענק פנוי לגמרי כי כבר קטפו את כל מה שגדל שם.

הגרמנים ואוקראינים לא ירו כבר אלא רק הוציאו אנשים מהבתים בגטו. אני עם כמה חברים הצטרפתי להמונים. עשינו הסכם בינינו שכל מי שיינצל יחפש קשר עם פרטיזנים. החלטנו שכל יום יחכה מישהו על יד הטנק הפגוע השלישי על ה"שביל נפוליאון".

בינתיים כולנו ישבנו בשטח החקלאי ללא מים וללא מזון איזה יומיים. לאחר מכן לקחו אותנו לתחנת רכבת פבריצ'נה (Dworzec Fabryczny) והעמיסו לקרונות. כשנכנסנו לקרון אני מיד עשיתי סימן במקום שבו נסגר מחסום של הקרון. עד שהגענו לעיירה לאפי (Lapy) כבר היה חור מאד גדול במקום הודות לאולר שמצאנו אצל אחד האנשים בקרון. ואצל השני היה פטיש. אני כנגר הצלחתי לעשות את החור כך שאפשר היה להוציא את היד ולהרים את המחסום על הדלת. אבל אז הגרמנים ראו את זה. הרכבת נעצרה בלאפי.

חשוב לדעת שהגרמנים היו מסייעים בקרונות את החברה הצעירים במשך היום ואילו את האנשים המבוגרים בלילה. מעל כל קרון ישבו אוקראינים. ואחד כזה בלאפי התחיל לירות דרך הקיר של הקרון שלנו. לאחר מכן לקח חוט תיל וקשר את הדלת של הקרון. לאורך פסי רכבת הלכו פטרולים של גרמנים וכמה פעמים עצרו את הרכבת בדרך מביאליסטוק לטרבלינקה כי אנשים קפצו מרכבת.

נהר נארב (Narew) היה כבר מאחורינו והתקרבונו לצ'יז'ב (Czyzew). ידענו שברגע שהרכבת תחצה את הנהר בוג (Bug) אז אין לנו ולא יהיה לנו שום סיכוי לקפוץ ולשרוד. אנחנו בינתיים הצלחנו להתגבר על חוט תיל ופתחנו את הדלת של הקרון. אמרנו שקודם כל יקפצו הבנות. אוקראינים כמובן מיד ראו והתחילו לירות. חלק מאנשים נפלו מתחת לגלגלי הרכבת או נהרגו מיריות. אני קפצתי ובמקום להתחיל לברוח ולרוץ מהרכבת והחלטתי להתקרב למסילה. הגרמנים לא עצרו את הרכבת הפעם משום מה. הרכבת כבר הייתה קרובה למלכיניה (Malkinia). ראיתי

בחורה אחת ועוד 3 חברה שלא נפגעו. הרכבת כבר עברה ואנחנו מצאנו נהר קטן והתנפלו על המים כי לא שתינו המון זמן.

הגענו לחורשת עצים קטנה. ניגש אלינו איכר פולני. תוך עבודתו בשדה הוא ראה אותנו קופצים מרכבת. אמרתי לו דבר אחד: יש לי בקשה אליך, לך לבקתה שלך תביא לנו חתיכת לחם וקצת חלב ואיזה בגדים בלויים ואני אתן לך מכנסיים שלי במצב יותר טוב. כמובן מאד חששנו שמא יביא גרמנים. אבל הוא חזר לבד והביא מה שבקשנו.

הייתה לנו בעיה כיצד ללכת ללא מצפן ובלי מפה. וכמובן הלכנו לפי כוכבים רק קיוונו שהשמים יהיו מספיק בהירים ונראה את הכוכבים. צריך לדעת שקבוצת הכוכבים שמראה כוון צפון מערב משתנה מיד אחרי השעה הראשונה של כל יום חדש. הקושי האחר היה שכל פעם שראינו כפר היינו חייבים לעקוף אותו. כך הלכנו שבועיים למרות שהמרחק היה בסך הכל 100 ק"מ.

לילה אחד הגענו לנהר נארב (Narew) נהר מאד גדול ורחב. לא ידענו מה לעשות. כל הסירות היו נעולות ובחושך גם לא ראינו את הגדה השנייה. פתאום ראינו אור. האור היה בבקתה ישנה שעל ידה הייתה ערמה ענקית של קש. בבית ישב דייג זקן. הוא כמובן מיד ידע את מי הוא רואה. לי למשל לא היו נעליים והמכנסיים היו מלאים טלאים. וכמובן הפנים שלנו. ואז הדייג הזקן אמר: לכו תשכבו בערמת קש, עם השחר כשעוד יהיה חושך אני אעביר אתכם את הנהר. פעמיים הוא חזר והעביר אותנו את הנהר כי היינו 5 אנשים: יוספה (Jospa) הבחורה, שמעון קונרסקי (שרד את המלחמה), ינקל גולברג, לייב ויינשטיין (שהיה משורר) ואני.

רצינו משהו לתת לדייג ולא היה לנו מה. הבן אדם הזה גם לא ציפה לשום דבר בתמורה רק אמר: תלכו ושאלהים ישמור עליכם ואם גרמנים יתפסו אתכם רק אל תגידו מי העביר אתכם את הנהר. אני זוכר את הדייג הזה עד היום.

אחרי הנהר נארב לכוכבים לא הייתה כבר משמעות. רק רצינו לעקוף את ביאליסטוק עברנו על יד Ignatek. מרחוק ראינו את הכנסייה של הרוך הקדוש. בלילות אנחנו תמיד התקרבו בשקט לכפרים על מנת לקרוא את השמות שלהם ולדעת איפה אנחנו נמצאים.

הגענו לתחנה קוריאני (Kuruan). היה גשם ובקרבה ראינו בקתה של איכרים. חשבנו שאין לנו מה להפסיד ונכנסנו פנימה. הייתה שם אשה כפרייה עם ילד ואישה זקנה. האישה עם הילד הסכימה שנכנס. כשחזר בעלה אמר לבשל תפוחי אדמה ולשים חלב על השולחן. כל כך הרבה זמן לא אכלנו אוכל חם שזה היה בשבילנו אוכל מדהים. האיכר שמר כל הלילה על יד החלון כי בסביבה היו שומרים גרמנים ולפעמים היו נכנסים לבקתה להתחמם. בבוקר העיר אותנו והסביר איך לעקוף את הכפר ולהגיע ל"שביל נפוליאון". כך לאורך כל הדרך היה לנו מזל ופגשנו אנשים טובים.

הגענו למקום שהיו צריכים להיות 3 טנקים. מתברר שהגרמנים פרקו שניים מהם ולקחו ולכן חיכינו במקום הלא נכון ואף אחד לא הופיע. ואז החלטנו שהבחורה יוספה תלך לביאליסטוק ותיצור קשר עם קשריות שהיו על ניירות אריים בעיר. יוספה הייתה בלונדינית ונראתה פולנייה רק היו לה שריטות על הפנים מקפיצה מהרכבת. בלילה שהיא הלכה לביאליסטוק מצא אותנו מארק בוך ולקח אותנו לקבוצת פרטיזנים.

יוספה בדרך חזרה מביאליסטוק נכנסה לבקתה של שומר היער ששמו היה קוראבוביץ' (Korabowicz) והוא הסגיר אותה לגרמנים. זו הייתה האבדה הראשונה. את ארבעתנו חלקו בין שלוש קבוצות ולאחר שבוע אבדנו את גולברג וויינשטיין.

על תקופת הפרטיזנים ספרו אנשים אחרים ואחי כתב ספר.

לקראת סוף המלחמה הצטרפו אלינו סובייטים. להם כבר היה נשק ואנחנו הכרנו מצוין את היער והסביבה. מה שעשינו בפרטיזנים בעיקר היה הורדת הרכבות מפסי רכבת והכי קל היה לחתוך את קווי הטלגרף ולחבל בעמודי הטלגרף.

עזרו לנו במיוחד שתי משפחות פולניות סידלצקי (Siedlecki) ומשפחה מ-Konne. הם לא רק ספקו לנו מזון אלא גם הדריכו איפה לבנות מקומות מחבוא. היינו בסביבות סופראסל (Suprasl). צריך היה לדעת תמיד מה קורה עם הגרמנים שהיו בסביבה ב-Kopna Gora.

לפעמים כשידענו שהם נסעו לביאליסטוק היינו נכנסים לבתים בסביבה וגונבים מזון ופעם אחת גנבנו חזירון שלם מטחנת קמח בסביבה ב-Sokolda. לעיתים גם עשינו טעויות כמו למשל כשירד שלג הלכה קבוצה לגנוב תפוחי אדמה. עקבות כאלה בשלג נשארות לפעמים כ-10 ימים אפילו אחרי סערת שלגים. הגרמנים התקיפו את שתי הקבוצות. אחי הצליח להוציא קבוצה אחת והם ניצלו אבל בשנייה כולם נפלו.

יום לפני השחרור ראיתי את ביאליסטוק עולה בלהבות. כמו כן הייתי בביאליסטוק מיד לאחר שחרור ע"י הצבא האדום. לא רצו לקחת אותנו (אותי ואת אחי) לצבא ובביאליסטוק החלטנו שהחיים לא יחזרו כפי שהיו. ואז החלטנו לעבור לגרודנו שם גם הייתה בת דודה שלנו ליובה סידלצקה. אחי הלך לעבוד בבית חרושת לייצור רהיטים כנגר. אחרי כשבוע קבל צו גיוס לצבא אדום. בקש שאני אשאר ואחכה לו שיהיה לו לאן לחזור. לאחר מכן ב-4.4.1946 נולדה הבת וגם הגבול נסגר ואי אפשר היה לחזור לפולין. אחי חזר מברלין ומאוגוסט 1946 היינו ביחד בגרודנו ועבדנו תמיד ביחד כנגרים. וכך עד 1957.

יוסף מקובסקי עם בתו אירית ושני נכדיו עמי ודן ליד פסי הרכבת מקום שבו קפץ